

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠILUMOS ŪKIO ĮSTATYMO NR. IX-1565 20,
23 IR 24 STRAIPSNŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS PARAMOS DAUGIABUČIAMS NAMAMS ATNAUJINTI
(MODERNIZUOTI) ĮSTATYMO NR. I-2455 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ
KODEKSO 349 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. XI-1565 20, 23 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo (toliau – Šilumos ūkio įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos valstybės paramos daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymo Nr. I-2455 3 straipsnio pakeitimo įstatymo (toliau – Valstybės paramos įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 349 straipsnio pakeitimo įstatymo (toliau – Administracinių nusižengimų kodekso projektas) projektų pagrindinis tikslas – paspartinti mažąją renovaciją ir įgyvendinti daugiabučių namų šilumos punktų atnaujinimo (modernizavimo) projektus. Šiais projektais siekiama užtikrinti šilumos ūkio sektoriaus tvarią plėtrą atitinkantį teisinį reguliavimą, skatinant centralizuoto šilumos tiekimo sistemų dekarbonizaciją ir jų efektyvumo didinimą, bei atliepti daliai Lietuvos gyventojų kylančius iššūkius dėl augančių šildymo energijos kainų. Įstatymo pakeitimus paskatino reikšmingai išaugusios šilumos energijos kainos, kurios visai valstybei kelia užduotį ir užtikrinti maksimalų energijos sistemos efektyvumą, ir ieškoti sprendimų, kurie gali būti įgyvendinami sparčiai, nedelsiant ir su minimaliomis sąnaudomis.

Pagrindinis Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 patvirtintos Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos (toliau – Strategija) tikslas šilumos ūkio srityje – nuoseklus ir subalansuotas centralizuoto šilumos tiekimo sistemų atnaujinimas (optimizavimas), užtikrinantis efektyvų šilumos vartojimą, patikimą, ekonomiškai patrauklų (konkurencingą) tiekimą ir gamybą, sudarantis galimybę diegti modernias ir aplinkai palankias technologijas, naudojančias vietinius ir atsinaujinančius energijos išteklius, užtikrinantis sistemos lankstumą ir palankią terpę investicijoms. Vienas iš techninių sprendinių įgyvendinimo uždavinių – laiku modernizuojami (kai nebėra ekonominio pagrįstumo ir (ar) dėl aplinkosauginių aspektų, keičiami arba statomi nauji) pastatų šilumos punktai ir (ar) šildymo ir karšto vandens sistemos, sudarant technines sąlygas, kai tai ekonomiškai pagrįsta, individualiam šilumos energijos vartojimo poreikio reguliavimui kiekvienam vartotojui.

Taip pat, labai svarbi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 31 d. protokoliniu sprendimu Nr. 18 patvirtinta Lietuvos ilgalaikė renovacijos strategija, kuri remia nacionalinio pastatų ūkio renovaciją, užtikrinant, kad pastatų ūkyje energija būtų vartojama ypač efektyviai, kad pastatų ūkis iki 2050 m. taptų nepriklausomas nuo iškastinio kuro ir būtų sudaromos palankios sąlygos ekonomiškai efektyviam esamų pastatų pertvarkymui į beveik nulinės energijos pastatus.¹ Ekonomiškai efektyviausių renovacijos būdų nustatymui suformuoti renovacijos priemonių paketai. Viena iš energinio efektyvumo didinimo priemonių – šildymo sistemų modernizavimas.

Atsižvelgiant į šiuos strateginius valstybės tikslus, atnaujinamas Lietuvos Respublikos valstybės paramos daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymas Nr. I-2455 (toliau – Valstybės paramos įstatymas). Siekiant paspartinti mažąją renovaciją ir įgyvendinti daugiabučių namų šilumos punktų ir (ar) pastato šildymo ir karšto vandens sistemos atnaujinimo (modernizavimo) ar pakeitimo projektus aktualu tai, kad valstybės parama turėtų būti teikiama ne tik daugiabučio namo gyventojams, bet ir šilumos tiekėjams. Siekiant lankstumo ir greitesnio sprendimų priėmimo ateityje, numatoma, kad valstybės paramos kompensacinių išmokų proporcijos iš įstatymo lygmens būtų perkeltos į įsakymo lygmenį, o maksimali galima kompensacijų riba numatoma net iki 70 procentų. Papildomai, jei valstybės parama būtų teikiama modernizavimui dėl to, kad daugiabutis namas įgyvendina privalomuosius reikalavimus, kompensacijos suma būtų lygiai 70 procentų priemonių įgyvendinimo kainos.

Antra, modernizacijos procesui pagreitinti, būtina efektyviau ir plačiau reglamentuoti daugiabučių namų šildymo ir karšto vandens sistemos priežiūrą, patikslinti privalomųjų

¹ <https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/STPD/Lietuvos%20ilgalaik%C4%97%20renovacijos%20strategija.pdf>

reikalavimų įgyvendinimo tvarką. Šiuo metu, pagal galiojančias teisės aktų nuostatas nėra aišku, kas tampa atsakingu dėl netinkamo privalomųjų reikalavimų vykdymo, kokia tvarka turi būti vykdomi privalomieji reikalavimai, kas turi pranešti apie netinkamą pastato šildymo ir karšto vandens sistemos ar šilumos punktų įrenginių veikimą. Be to, daugiabučių namų šilumos mazgų modernizacijos procesą bene dažniausiai stabdo daugiabučio patalpų bendrasavininkų nesidomėjimas sistemos efektyvumu. Šilumos ūkio įstatymo projektu siūlomomis nuostatomis siekiama įtvirtinti aiškų subjektą, t. y. šilumos tiekėją, kuris informuoja apie neefektyviai šilumą vartojančius daugiabučius namus ir taip sudaromos sąlygos priimti sprendimus dėl privalomo šilumos punktų ar visos sistemos atnaujinimo (modernizavimo) ar pakeitimo. Taip pat siekiama įtvirtinti laikotarpį, per kurį privalomai turi būti sutvarkyta ar atnaujinta (modernizuota) pastato šildymo ir karšto vandens sistema, jei ji neatitinka privalomųjų reikalavimų. Įtvirtintos nuostatos padėtų daugiabučiame name esančių butų ir patalpų savininkams sumažinti šilumos energijos išlaidas ir leistų objektyviau ir efektyviau priimti sprendimus dėl šilumos mazgų atnaujinimo. Galiausiai, papildomas Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, kuriuo griežtinama daugiabučių namų valdytojų atsakomybė už privalomųjų reikalavimų nesilaikymą ir (ar) netinkamą laikymąsi.

Reikia pažymėti, kad šilumos ūkio įstatymas keičiamas siekiant peržiūrėti ir pačius privalomuosius reikalavimus. Šiuo metu Lietuvos Respublikos energetikos ministerija yra pateikusi Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2018 m. gruodžio 18 d. įsakymo Nr. 1-348 „Dėl daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos privalomųjų reikalavimų patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą².

Elevatoriniai šilumos mazgai yra seni, technologiškai pasenę įrenginiai, kuriais neužtikrinamas tolygus viso pastato šildymas, ypač rudens ir pavasario metu, kai lauko temperatūra dienos metu sušyla, o naktį – atvėsta. Siekiant užtikrinti ekonomišką centralizuotai tiekiamos šilumos energijos reguliavimą gyvenamuosiuose pastatuose, geriausia alternatyva – atnaujinti (modernizuoti) ar pakeisti šilumos punkto įrenginius, ir (ar) pastato šildymo ir karšto vandens sistemą, kuriais suteikiama galimybė daugiabučio namo gyventojams efektyviai reguliuoti šiluminės energijos sunaudojimą pagal poreikius ir finansines galimybes bei palaikyti pageidaujamą temperatūrą patalpose. Vien automatizuotų šilumos punktų įrengimas leidžia sutaupyti šiluminės energijos vartojimą vidutiniškai nuo 15 iki 30 proc., lyginant su elevatoriniais mazgais. Tai reiškia, kad standartiniame 30 butų daugiabutyje, elevatorinio šilumos mazgo pakeitimas automatizuotu, gaunant 70% valstybės paramą, atsipirktų per maždaug vienerius metus.

Šilumos mazgo atnaujinimas taip pat leistų išspręsti vieną dažniausių skundų dėl šildymo sistemų veikimo daugiabučiuose namuose – skirtingai šylančių butų, skirtingose namo vietose. Reikia pabrėžti, kad daugiabučių namų butų savininkų noras savanoriškai renovuoti priklauso ir nuo to, ar jų bute pakankamai šilta. Kadangi tik dalyje butų temperatūra yra nepakankama, sprendimas dėl renovacijos būna labai lėtas. Tuo tarpu vien tik įrengus automatizuotą šilumos punktą su balansiniais ventiliais būtų galima sėkmingai suvienodinti temperatūrą visuose daugiabučio namo butuose.

Privalomųjų reikalavimų peržiūra reikalinga ir dėl technologiškai pasenusių elevatorinių mazgų įrenginių keliamo pavojaus, stichinių nelaimių, gaisro, karo ar kt., atvejais. Juose esantis termofikacinis vanduo tiesiogiai patenka į namo šildymo sistemą. Įvykus avarijai ar sprogimui name, viso miesto termofikacinis vanduo gali nevaldomai išsilieti.

Atsižvelgiant į tai, būtina paspartinti šilumos punktų atnaujinimą ir modernizavimą. Tačiau, kaip jau minėta, privalomųjų reikalavimų peržiūrėjimas, numatant, kad elevatoriniai šilumos mazgai turi būti keičiami automatizuotais neefektyviuose daugiabučiuose, taptų prasmingas tik aiškiau apibrėžus daugiabučių namų valdytojų, šilumos tiekėjų ir kitų pusių pareigas, taip pat numačius ženklėnę kompensavimo sumą už privalomųjų reikalavimų įgyvendinimą.

Šilumos punktų įrenginių ir (ar) pastato šildymo ir karšto vandens sistemos atnaujinimas (modernizavimas) ar pakeitimas, lyginant su pilna viso namo renovacija, yra santykinai nedaug laiko ir finansinių sąnaudų reikalaujantis procesas. Atnaujinimo (modernizavimo) ar pakeitimo proceso įgyvendinimas, užtrunkantis iki savaitės, gyventojams juntamą efektą duoda iš karto –

² <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/525b1a91c16611ec9f0095b4d96fd400>

leidžia sumažinti išlaidas šilumos energijai bei užtikrinti komfortišką temperatūrą gyvenamosiose patalpose.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projektą inicijavo Seimo narys Kasparas Adomaitis.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai:

Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 20, 23 ir 24 straipsniuose reglamentuojami daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos privalomieji reikalavimai apima technines galimybes vartotojams reguliuoti šilumos suvartojimą pastate, tačiau nėra tiksliai apibrėžta, kokiam ūkio subjektui suteikiama privalomųjų reikalavimų įgyvendinimo pareiga ir atsakomybė, todėl būtina sustiprinti daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos privalomųjų reikalavimų vykdymą.

Šiuo metu galiojantis Valstybės paramos įstatymo 3 straipsnis, nustato valstybės paramos teikimo galimybę daugiabučio namo gyventojams, siekiantiems įgyvendinti daugiabučio namo atnaujinimo projektą, kai daugiabučiame name įrengiamas atskiras automatizuotas šilumos punktas ar modernizuojamas esamas neautomatizuotas šilumos punktas, įrengiami balansiniai ventiliai ant stovų ir (ar) pertvarkomos ar keičiamos šildymo ir (ar) karšto vandens sistemos, butuose ir kitose patalpose įrengiant individualios šilumos apskaitos prietaisus ar šilumos daliklių sistemą ir (ar) termostatinčius ventilius. Šiuo atveju daugiabučio namo gyventojams, siekiantiems atnaujinti (modernizuoti) daugiabutį namą, valstybės parama būtų teikiama kompensuojant 30 procentų priemonių įgyvendinimo kainas.

Šiuo metu galiojantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 349 straipsnis numato administracinę atsakomybę už teisės aktuose nustatytų daugiabučio gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektų administravimo (valdymo) pareigų neatlikimą ar netinkamą atlikimą, skiriant įspėjimą arba baudą nuo vieno šimto iki trijų šimtų eurų ir neišskiria atsakomybės už daugiabučių gyvenamųjų namų naudojimo ir priežiūros privalomųjų reikalavimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

1. Privalomieji reikalavimai apima technines galimybes vartotojams reguliuoti šilumos suvartojimą pastate, todėl būtina nustatyti konkretų ūkio subjektą, kuriam būtų suteikiama privalomųjų reikalavimų įgyvendinimo pareiga ir atsakomybė. Siūloma nustatyti, kad daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos atitiktį daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos privalomiesiems reikalavimams vertintų pastato šildymo ir karšto vandens sistemos prižiūrėtojas (eksploatuotojas) kartu su daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdytoju. Šilumos tiekėjas informuotų pastato savininkus ir daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdytojus apie neefektyviai šilumą vartojančius daugiabučius namus.

Nustačius, kad daugiabučio namo šildymo ir (ar) karšto vandens sistemos neatitinka daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos privalomųjų reikalavimų, darbus, reikalingus atlikti tam, kad būtų užtikrinta atitiktis daugiabučio namo šildymo ir (ar) karšto vandens sistemų privalomiesiems reikalavimams, organizuoja ir įgyvendina daugiabučių namų šildymo ir karšto vandens sistemų prižiūrėtojai ir (ar) valdytojai teisės aktuose nustatyta tvarka, priklausomai nuo darbų pobūdžio – nedelsiant arba ne vėliau, kaip per du metus nuo šilumos tiekėjo pranešimo gavimo dienos. Darbai, reikalingi atlikti tam, kad būtų užtikrinta atitiktis daugiabučio namo šildymo ir (ar) karšto vandens sistemų privalomiesiems reikalavimams, finansuojami Civilinio kodekso nustatyta tvarka ir gali būti remiami Valstybės paramos įstatymo nustatyta tvarka.

Nustačius, kad daugiabučio namo šildymo ir (ar) karšto vandens sistemos neatitinka daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos privalomųjų reikalavimų daugiabučio namo

butų ir patalpų savininkų sprendimo dėl darbų, reikalingų atlikti tam, kad būtų užtikrinta atitiktis daugiabučio namo šildymo ir (ar) karšto vandens sistemų privalomiesiems reikalavimams, priimti nereikia.

Kai šilumos punkto savininkas yra šilumos tiekėjas, darbus, reikalingus užtikrinti, kad šilumos punktas atitiktų teisės aktuose nustatytus privalomuosius reikalavimus, už kurių atlikimą teisės aktų nustatyta tvarka nėra atsakingas daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemų prižiūrėtojas (eksploatuotojas), atlieka šilumos tiekėjas Civilinio kodekso nustatyta tvarka ir šilumos punkto atnaujinimo (modernizavimo) kaina gali būti remiama Valstybės paramos įstatymo nustatyta tvarka.

Ginčus tarp pastato šildymo ir karšto vandens sistemos prižiūrėtojo (eksploatuotojo), šilumos tiekėjo, valdytojo dėl pastato šildymo ir (ar) karšto vandens sistemų atitikties daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos privalomiesiems reikalavimams užtikrinimo sprendžia Valstybinė energetikos reguliavimo taryba.

2. Valstybės paramos įstatymo projekto nuostatomis būtų numatyta valstybės parama daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkams ir šilumos tiekėjams teikiama kompensuojant Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu nustatytą dalį iki 70 procentų priemonių įgyvendinimo kainos, jeigu įgyvendinant atnaujinimo projektą daugiabučiame name įrengiamas atskiras automatizuotas šilumos punktas ar modernizuojamas esamas neautomatizuotas šilumos punktas, įrengiami balansiniai ventiliai ant stovų ir (ar) pertvarkomos ar keičiamos šildymo ir (ar) karšto vandens sistemos, butuose ir kitose patalpose įrengiant individualios šilumos apskaitos prietaisus ar šilumos daliklių sistemą ir (ar) termostatinis ventilius; šiuo atveju šio straipsnio 1 dalyje nustatyti valstybės paramos teikimo reikalavimai netaikomi. Taip pat, tame pačiame straipsnyje numatant, kad už išvardytų priemonių atlikimą, įgyvendinant nustatytus daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos privalomuosius reikalavimus, būtų kompensuojama 70 procentų priemonių įgyvendinimo kainos.

3. Administracinių nusižengimų kodekso projektu siūlomomis nuostatomis siekiama įtvirtinti atskirą administracinę atsakomybę už daugiabučių gyvenamųjų namų naudojimo ir priežiūros privalomųjų reikalavimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, numatant už šį nusižengimą skirti baudą butų ir kitų patalpų savininkų jungtinės veiklos sutarties dalyviui įgaliotam asmeniui, ar bendrojo naudojimo objektų administratoriui – fiziniam asmeniui arba juridinio asmens vadovui nuo vieno šimto penkiasdešimt iki šešių šimtų penkiasdešimt eurų.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymų projektuose siūlomus pakeitimus, numatomas teigiamas poveikis aplinkai. Kadangi, įstatymų projektais siūlomomis nuostatomis prisidedama prie Žaliojo kurso tikslų įgyvendinimo, bus daromas teigiamas poveikis klimato kaitai, aplinkos būklei. Bus mažinamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, perteklinis gamtos išteklių naudojimas.

Priėmus įstatymų projektais siūlomus pakeitimus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priėmus įstatymų projektuose siūlomus pakeitimus, pasekmių korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturėtų būti.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymų projektais nustatyti reikalavimai neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams. Įstatymų projektų siūlomomis nuostatomis būtų prisidedama prie tikslų, nustatytų strateginiuose dokumentuose, įgyvendinimo. Įstatymų projektais prisidedama tiek prie Nacionalinės energetinės

nepriklausomybės strategijos, tiek prie Lietuvos ilgalaikės renovacijos strategijos tikslų įgyvendinimo. Taip pat, įstatymų projektais siūloma nuostata prisideda prie Europos žaliojo kurso įgyvendinimo, kadangi siekiama sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir pagerinti gyvenimo kokybę, didinant mūsų pastatų energinį naudingumą.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymų projektus pripažinti netekusiais galios kitų įstatymų nereikės.
Priėmus įstatymų projektus reikės priimti ir keisti įgyvendinamuosius teisės aktus.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymų projektai parengti laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir ES dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus įstatymų projektus, atitinkamos institucijos pagal kompetenciją turės parengti įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti:

Valstybės paramos įstatymo projektui įgyvendinti papildomos lėšos bus skiriamos iš Klimato kaitos programos lėšų.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Nėra.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai yra „mažoji renovacija“, „pastato šildymo ir karšto vandens sistema“, „šilumos punktų įrenginiai“, „šilumos ūkis“, „šildymo sezonas“ ir t.t.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.